

Verslag 'SAMENWERKEN AAN WATER | Lerend kijken naar de toekomst'

De effecten van klimaatverandering, maar bijvoorbeeld ook de Kaderrichtlijn Water en de herziening van de richtlijn Stedelijk Afvalwater stellen de bestaande waterketen-infrastructuur en rioolwaterzuiveringen voor flinke uitdagingen. Wat zijn mogelijke oplossingen, welke keuzes liggen voor en wat vraagt dat aan investeringen? Bestuurders, managers, (beleids)adviseurs en specialisten op het gebied van de stedelijke waterketen ging op 11 oktober met elkaar in gesprek.

De bijeenkomst, georganiseerd door de Community of Practice Afvalwaterprognoses en Samenwerken aan Water in Midden- en West-Brabant (SWWB) was een groot succes. DE SWWB is een samenwerkingsverband van drie waterschappen, 27 gemeenten in West- en Midden-Brabant en Brabant Water.

TERUGBLIK

Op deze pagina vind je per onderdeel een kort verslag. Ook lieten we een video maken voor een compacte impressie van de zeer geslaagde dag. En zijn er veel mooie foto's gemaakt.

[Bekijk de terugblik video](#) | [Bekijk alle foto's](#)

Ochtend

Welkom en opening door gastheer Niels Mureau (bestuurder Waterschap Brabantse Delta) en dagvoorzitters Martijn Klootwijk (SWWB) en Maarten Claassen (CoP).

Bekijk de [totaalpresentatie](#) van de ochtend, of specifieke delen via de linkjes in de tekst hieronder.

Met inzicht in investeren in de toekomst

Alle deelnemers hebben een hele hoop kennis. Vandaag gaan we die verbinden en inzichten delen. Dat is nodig omdat we voor grote uitdagingen en grote investeringen staan. Daarvoor moeten we over de 'schotten' kijken, ook bestuurlijk. De steeds veranderende klimaatrealiteit stellen ons voor ingrijpende keuzes en de Herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater komt op ons af. Maar hoe weten we welke weg we moeten inslaan? Welke mogelijkheden staan er voor ons open? Hiervoor hebben we veel data beschikbaar en we zijn op de goede weg om dit om te zetten naar informatie voor gemeenten en waterschappen. We namen een diepe duik in de wereld van de waterketen vanuit diverse perspectieven.

Bas Hoefijzers (Gemeente Breda) introduceerde de gemeentelijke visie op investeren vanuit onder andere de Kader Richtlijn Water ([presentatie 1](#)). Niet alleen waterschappen, maar ook gemeenten hebben een verantwoordelijkheid om KRW-doelen te halen. Een van de grote vraagtekens is welke prioritaire stoffen via riooloverstorten worden geloosd en waar die vandaan komen. Als we die in beeld hebben, kunnen gemeenten, waterschap en omgevingsdienst dit samen aanpakken. Rien de

Ridder (Waterschap Zuiderzeeland) gaf aan hoe het Samenwerkingsverband Afvalwater Flevoland invulling heeft gegeven aan het begrip grip. Hoeveel grip hebben we nu en hoeveel grip willen we hebben? Daarbij wordt onderscheid gemaakt in de rek in het huidige systeem (0-5 jaar), het opvangen van groei in de komende 5 tot 20 jaar en welke toekomstige ontwikkelingen en vernieuwingen we zien (20 jaar en verder) zoals klimaat, circulariteit, etc ([presentatie 2](#)). Mark Lamers (CoP / Hollands Noorderkwartier) had een primeur: vanaf vandaag zijn delen van de Afvalwaterprognose-viewer online publiek beschikbaar! Mark liet zien wat er aan informatie en data al te combineren is, om zo goed mogelijk te investeren. Deze informatie kan ook voor bestuurders interessant zijn; niet alleen op hoofdlijnen en 'hoog over', deze viewer geeft ook inzicht wat daar achter zit ([presentatie 3](#)).

Welke inzichten over de toekomst zijn van belang voor de keuzes van vandaag?

Dit gesprek vond plaats in een andere ruimte en was alleen voor bestuurders en leidinggevenden.

Onder leiding van Mary-Jose van Overveld (Directeur Waterschap Brabantse Delta) werden de ideeën van bestuurders en leidinggevenden van waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven samengebracht. We onderzochten hoe inzichten over de toekomst van vitaal belang zijn voor de beslissingen van vandaag en morgen. Welke acties vraagt dit van onze eigen besluitvorming en van de samenwerking? Dit gesprek was het begin van een nieuwe koers voor een duurzamere en efficiëntere aanpak van waterbeheer!

De nieuwe praktijk van prognoses in de afvalwaterketen

Dankzij robuuste data, geavanceerde rekenmethodes en slimme technologieën staan we aan de vooravond van een nieuw tijdperk in waterbeheer. Guy Henckens en Rien de Ridder van de Community of Practice Afvalwaterprognoses namen ons mee in de laatste ontwikkelingen en projecten van het Programma Prognoses in de afvalwaterketen ([presentatie 4](#)). Gemeenten in Noord-Holland hebben een prognose tool gemaakt, 'Geodyn Gemeenten'. Dit is niet alleen een prognosetool, maar ook een tool waarmee je de nodige kengetallen eenvoudig kan bepalen. Jafeth Heining vertelde er meer over. We ontdekten hoe deze innovaties onze kijk op de waterketen transformeren en welke deuren ze openen naar een slimmer en efficiënter waterbeheer. De tool is nu in een testfase en is over een paar maanden als plugin in QGIS te installeren ([presentatie 5](#)).

De verdieping in bij CoP projecten

We gingen wat dieper in op de voortgang en inzichten uit het programma Prognoses in de afvalwaterketen. Mark Lamers nam ons mee in de landelijke prototype prognosetool ([presentatie 6](#)).

Loes van der Linden (Rijnland) ging de diepte in over onzekerheden van prognoses ([presentatie 7](#)).

Jeldrik Bakker (CBS) vertelt over het in beeld brengen van alle waterstromen in Nederland en alle data die het CBS de komende maanden hiervoor bij elkaar gaat brengen ([presentatie 8](#)). Hij doet een oproep om al je onderzoeksvragen kenbaar te maken. Zijn er bepaalde gegevens die je goed kan gebruiken maar nu ontbreken, moeilijk toegankelijk zijn of heel veel werk kosten om te maken? Heb je ideeën die je graag ontwikkeld wil zien maar bijvoorbeeld zelf niet de capaciteit voor hebt? Mail je vragen voor Jeldrik naar Maarten Claassen via claassen@stowa.nl.

Wim de Blécourt (Drents Overijsselse Delta) ging de technische kant op en vertelde ons meer over het berekenen van DWA en RWA met meetdata ([presentatie 9](#)).

Kees Broks sloot af hoe om te gaan met privacy en gegevensbescherming ([presentatie 10](#)).

Samen Klimaatbestendig-spel

De SWWB werkeenheden speelden een 'serious game'. Het spel is gebaseerd op het uitgeven van een beperkt aan euro's om klimaatdoelstellingen te halen in de stad. Om het doel te halen moet je samenwerken en keuzes maken. Achteraf hoorden we van een aantal bestuurders dat zij dit ook nuttig zouden vinden om in de eigen organisatie te spelen.

Plenaire oogst

We eindigden de ochtend met een panelgesprek op de binnenplaats van Fort Sint Gertrudis, van oudsher een plek om samen te komen. Hier komen we nu ook samen en nemen verantwoordelijkheid voor ons eigen puzzelstukje om dan samen te brengen voor de puzzel. Bij concrete ideeën moeten we andere partijen aan de voorkant betrekken, om dit samen verder te brengen. Het is geweldig om te zien wat er allemaal al kan en waar ieder mee bezig is. Dit is belangrijk voor Nederland. Het is daarom ook belangrijk om hier meer bekendheid aan te geven en anderen bij te betrekken, zoals gemeenten en bestuurders. En het kan niet onderschat worden hoe belangrijk het is om dit samen te doen, zeker in een tijd van schaarste in uitvoeringscapaciteit. Juist nu is het belangrijk om vanwege capaciteitstekort niet terug te trekken op de eigen kerntaken.

Middag

Deelsessies ronde 1

1. Datagedreven werken met BGT Inlooptool, GWSW en PDOK

Met: Eric van Oosterom (Stichting RIONED)

[Bekijk de presentatie van sessie 1, ronde 1](#)

De sector stedelijk waterbeheer zet serieuze stappen op het gebied van datagedreven werken. Op basis van Damo-Afvalwaterketen en het Gegevenswoordenboek Stedelijk Water kunnen waterschappen en gemeenten hun data uniform uitwisselen en aanbieden via landelijke platforms. Daarvandaan wordt de data gebruikt in een groeiend aantal toepassingen. Zo kunnen beheerders/bronhouders hun werk beter doen. Door de brede toepassingen van de data kunnen andere domeinen, samenwerkings- en marktpartijen ook geholpen worden.

Tijdens de sessie besproken:

1. De uitlevering van open rioleringsdata naar PDOK
2. De toepassing van rioleringsdata in de BGT-inlooptool (voor toewijzing van afstroming aan BGT-vlakken ten behoeve van hydraulische rekenmodellen)
3. De generieke API's op de GWSW-server waarmee de rioleringsdata beschikbaar is als rekenbestand, als onderdeel van '3D digital twins' en in de - op deze dag gelanceerde - Afvalwaterprognoseviewer.

Belangrijk discussiepunt: hoe stop je rioleringsgegevens goed in beheerpakketten? Om op de juiste manier (volgens de standaard) te kunnen exporteren? Speciaal opgeleide GWSW-adviseurs kunnen gemeenten, waterschappen en samenwerkingsregio's daarbij helpen, in een kort traject om de data eenmalig goed te krijgen of om te zorgen dat het databeheer naar een hoger niveau komt. Gemeenten Roosendaal lichtte ter plekke toe hoeveel profijt zij hebben van een grondige en toekomstgerichte aanpak daarbij.

2. Inzicht in rioolvreemd water

Met: Rien de Ridder (Zuiderzeeland), Danny Uljee (Rijnland), Gerrit Hofland (Zoeterwoude) en Valerie Demetriades en Wouter Stapel (RHDHV)

[Bekijk de presentatie van sessie 2, ronde 1](#)

Rioolvreemd water, zoals grondwater, drainagewater en oppervlaktewater, belandt vaak onbedoeld in het riool, wat op droge dagen zelfs kan leiden tot een verdubbeling van de belasting van zuiveringsinstallaties. Dit brengt verschillende problemen met zich mee, zoals extra energieverbruik voor rioolgemalen, verstoord zuiveringsproces, en het risico van verdroging door het afvoeren van schoon water uit het gebied. Het kan zelfs leiden tot onnodige kosten, vooral bij de verwijdering van medicijnresten. Maar er is goed nieuws! Vanuit het Programma Afvalwaterprognoses is de onlinetool

(DRIANT) ontstaan, die naast Discrepantie ook het Rioolvreemd water per zuiveringseenheid in kaart brengt.

En dat is nog niet alles. Het Hoogheemraadschap van Rijnland werkt samen met Gemeente Zoeterwoude, Royal HaskoningDHV en STOWA aan de online tool RIAN (RIolering ANalyse Tool). Hiermee wordt het aandeel rioolvreemd water bepaald voor zuiveringen en rioolgemalen van waterschappen en gemeenten. Deze samenwerkingstool komt beschikbaar voor inliggende gemeenten van Rijnland en voor andere waterschappen. Deze nieuwe tool is vanuit de landelijke tool verder doorgebouwd naar een rioleringsgebied.

Door zowel het waterschap als een betrokken gemeente is aangegeven waarom men graag inzicht wil hebben over het aandeel rioolvreemd water op rioleringsgebied. Aangezien de debietgegevens bij rioleringsgemalen verschillend worden opgeslagen (afhankelijk van de lokale omstandigheden) kan er sprake zijn van een tool (RIAN) per gemeente c.q. waterschap.

Het toekomstbeeld is dat er een situatie ontstaat waarbij de tools DRIANT en RIAN als een “familie” gezien kunnen worden en een onderdeel vormen van de COP Afvalwaterprognose.

3. Prognoses in de praktijk: toekomstvisie zuiveringskring

Met: Leonie Hartog (Waterschap Brabantse Delta)

Presentatie nog niet beschikbaar, deze volgt nog, [via deze link](#).

Leonie nam ons mee in de inspirerende wereld van de rioolwaterzuivering Nieuwveer in Breda, waar rioolwater niet langer als afval wordt beschouwd, maar als een waardevolle bron van duurzame energie, grondstoffen en water! Hier gaat het niet alleen om zuiveren, maar ook om innovatie. Recentelijk hebben ze een gedurfde toekomstvisie voor de gehele zuiveringskring Nieuwveer ontwikkeld, gericht op het creëren van een nog klimaatvriendelijker en duurzamer systeem. Op het eerste gezicht lijkt dit wellicht niet direct te maken te hebben met prognoses, maar de realiteit is dat er een cruciale synergie bestaat tussen deze visie en de prognoses voor de afvalwaterketen. Leonie Hartog speelt een sleutelrol in het vormgeven van deze toekomstvisie voor Nieuwveer.

4. Hoe maken we afvalwaterprognoses?

Met: Ruth Wijland (Zuiderzeeland)

[Bekijk de presentatie van sessie 4, ronde 1](#)

In de fascinerende wereld van rioleringsontwerp, gemalen, persleidingen en zuiveringen, ligt de sleutel tot succes in doeltreffende prognoses! Gemeenten en waterschappen vertrouwen op deze prognoses om hun infrastructuur op de toekomst voor te bereiden. Om dit te doen, is niet alleen inzicht in de huidige situatie en werking van riolering, transport en zuivering van belang, maar ook het vermogen om de toekomst te voorspellen.

Ruth Wijland liet verschillende methoden zien voor het maken van prognoses door Zuiderzeeland. Dat doen ze op basis van de nieuwe ontwikkelingen en een efficiënte manier om de resultaten van de prognoses te tonen. Aan de hand van kaartjes en plaatjes zijn we het proces ingedoken, om te eindigen met het eindproduct: een dashboard in PowerBI. Naast inhoudelijke vragen over de kengetallen en kaartjes, ontstond er een gesprek over de samenwerking met gemeenten en het verschil in belang om data/gegevens te delen. Conclusie was dat het dashboard een mooie visuele tool is om het gesprek aan te gaan.

Deelsessies ronde 2

1. Wat kan de in de maak zijnde Richtlijn Stedelijk Afvalwater voor gemeenten betekenen?

Met: Saskia Holthuijsen (Stichting RIONED) en Levien van Dixhoorn (Brabantse Delta)

[Bekijk de presentatie van sessie 1, ronde 2](#)

Saskia en Levien gingen in op de herziening van de Europese richtlijn voor de behandeling van stedelijk afvalwater. De versies van commissie, raad en parlement moeten nog samenkomen in een compromistekst. Naar verwachting treedt de wet in werking rond de zomer 2024. Voor waterschappen geldt het verdergaand verwijderen van vermestende stoffen en microverontreinigingen (4e trap) en liefst klimaatneutraal zuiveren. Het idee is dat producenten van medicijnen en cosmetica die 4e trap betalen. Gemeenten krijgen extra inspanning voor het verbeteren van toegang tot sanitaire voorzieningen, het monitoren van IBA's, het maken van 'integrated urban watermanagement plans' en het informeren van het publiek.

2. Wat is de waarde van het CBS voor gemeenten?

Met: Jeldrik Bakker (CBS)

[Bekijk de presentatie van sessie 2, ronde 2](#)

In deze sessie is gesproken over het samenbrengen van organisaties, data en expertise om elkaar te helpen de belangrijke vraagstukken op het gebied van water op te lossen. Het was een interactieve sessie waar nagedacht werd over welke gegevens de deelnemers kunnen gebruiken voor hun eigen werkzaamheden. Tot slot is afgesloten met een bredere discussie over wat er in de toekomst relevant is op het gebied van water, waaronder onderwijs zodat men al op jonge leeftijd leert over het belang van water.

3. Hoe voorkomen we de volgende pandemie en beschermen we onze waterkwaliteit met brown data?

Met: Imke Leenen (H2Oké) en Marlies Kampschreur (Vital Zone Instituut)

[Bekijk de presentatie van sessie 3, ronde 2](#)

In deze sessie leidden Imke Leenen van H2Oké en Marlies Kampschreur van het Vital Zone Instituut de deelnemers door de fascinerende wereld van rioolwatermonitoring. We doken in de rol van Covid-monitoring binnen de Nationale RioolwaterSurveillance en stelden de vraag: Wat is de

volgende stap nu we een robuuste infrastructuur hebben? Imke en Marlies zijn, in samenwerking met STOWA en de Unie van Waterschappen, de drijvende krachten achter het onderzoek naar verbreding van de inzet van deze infrastructuur. Het doel? Preventie van infectieziekten en verbetering van de waterkwaliteit en algemene gezondheid. Urgente aanknopingspunten genoeg, van Kaderrichtlijn Water en richtlijn Stedelijk Afvalwater tot Nationaal Preventieakkoord. De sessie belichtte lopende en afgeronde pilots en besprak wat nodig is voor de verdere ontwikkeling van rioolwatermonitoring en de uitbreiding van de Nationale RioolwaterSurveillance. De deelnemers erkenden het potentieel en brainstormden enthousiast over de rol van gemeenten, naast waterschappen, als mede-eigenaar en katalysator. Ze bespraken de toepasbaarheid van rioolwatermonitoring op KRW-stoffen, het belang van bronaanpak en de noodzaak voor een programmatische benadering op waterkwaliteit en gezondheid.

4. Lagerhuisdebat over afkoppelen en prognoses

Met: Niels Mureau (Brabantse Delta)

[Bekijk de presentatie van sessie 4, ronde 2](#)

Het was een bruisend debat over een veelbesproken onderwerp: het afkoppelen van regenwater van gemengde en verbeterd gescheiden riolering. Dit onderwerp staat hoog op de agenda van zowel gemeenten als waterschappen en heeft een aanzienlijke impact op de afvalwaterketen en ons waterstelsel, wat op zijn beurt de toekomst van riolering en zuivering beïnvloedt. Onder leiding van Niels Mureau namen de deelnemers deel aan een boeiend Lagerhuisdebat. Prikkelende stellingen zorgden ervoor dat we dieper ingingen op het afkoppelen, de effecten ervan en de wenselijkheid hiervan voor de werking van riolering en zuivering.

Plenaire afsluiting - oogsten en kruisbestuiving op inzichten

Na een dag vol kennis, inzichten en inspiratie is het tijd om samen te vatten wat we hebben gehoord en gezien, wat we hebben geleerd en hoe we nu verder gaan. Onze reis eindigt niet hier, maar opent de deuren naar een toekomst vol innovatie en samenwerking.

We hebben belangrijke stappen gezet naar datagedreven werken. Door ervaringen uit te wisselen en elkaar verder te helpen in knelpunten wordt dit steeds beter. De Afvalwaterprognose-viewer is een goed voorbeeld van de toepassing daarvan en een impuls om verder te gaan. Na veel voorafgaand werk hebben we in het programma Prognoses in de Afvalwaterketen het punt bereikt dat we kunnen bouwen aan tooling. Dit geeft de energie om hier na vandaag samen mee verder te gaan.

Dit programma loopt tot en met 2024 en we zullen moeten kijken naar de strategie na 2024, hoe hiermee verder te gaan. Zo is de focus nu vooral gericht op hoeveelheden en een logische volgende stap is om ook de kwaliteit in beeld te brengen. En de relatie met gezondheid. Dit wordt ook steeds relevanter voor

bestuurlijke keuzes die gemaakt moeten worden. Daarbij sluiten bepaalde keuzes andere richtingen uit. Het is aan bestuurders de taak om hier richting aan te geven op basis van goede informatie.

Bij de voorbereiding van die keuzes zijn alle drie lagen in de organisaties betrokken, zowel medewerkers, management als bestuurders. De doelen die we ons daarbij stellen hoeven niet op te houden bij wat Europees of nationaal verplicht is, vanuit de eigen regio kan daar natuurlijk eigen ambitie aan toegevoegd worden!

Geconstateerd wordt dat we hier maar met een kleine groep mee bezig zijn. We doen ons werk zo goed, dat de maatschappij zich hier niet mee bezig houdt en geen heeft idee wat ze hieraan heeft. Op zich een compliment, maar we zouden wel meer 'het podium moeten pakken'. En verbinding zoeken met het onderwijs, bijvoorbeeld via 'challenges'. De rode draad van de dag is dat 1 + 1 toch 3 blijkt te zijn! In de wisselwerking tussen medewerkers, management en bestuurders en in samenwerking met de partners komen we verder.

Laten we deze belangrijkste inzichten omarmen en ze in daden omzetten voor een slimmer, duurzamer waterbeheer. Samen kunnen we de uitdagingen van morgen het hoofd bieden en een verschil maken voor de wereld van water. Op naar een heldere toekomst!